Polska i USA
- partnerstwo czy klientelizm?
Stosunki polsko-amerykańskie od 1989 r.

1. Czy Polacy są narodem proamerykańskim?

Źródło a. i b. *Stosunek Polaków do innych narodów. Komunikat z badań*, CBOS BS/13/2011, oprac. Katarzyna Wądołowska

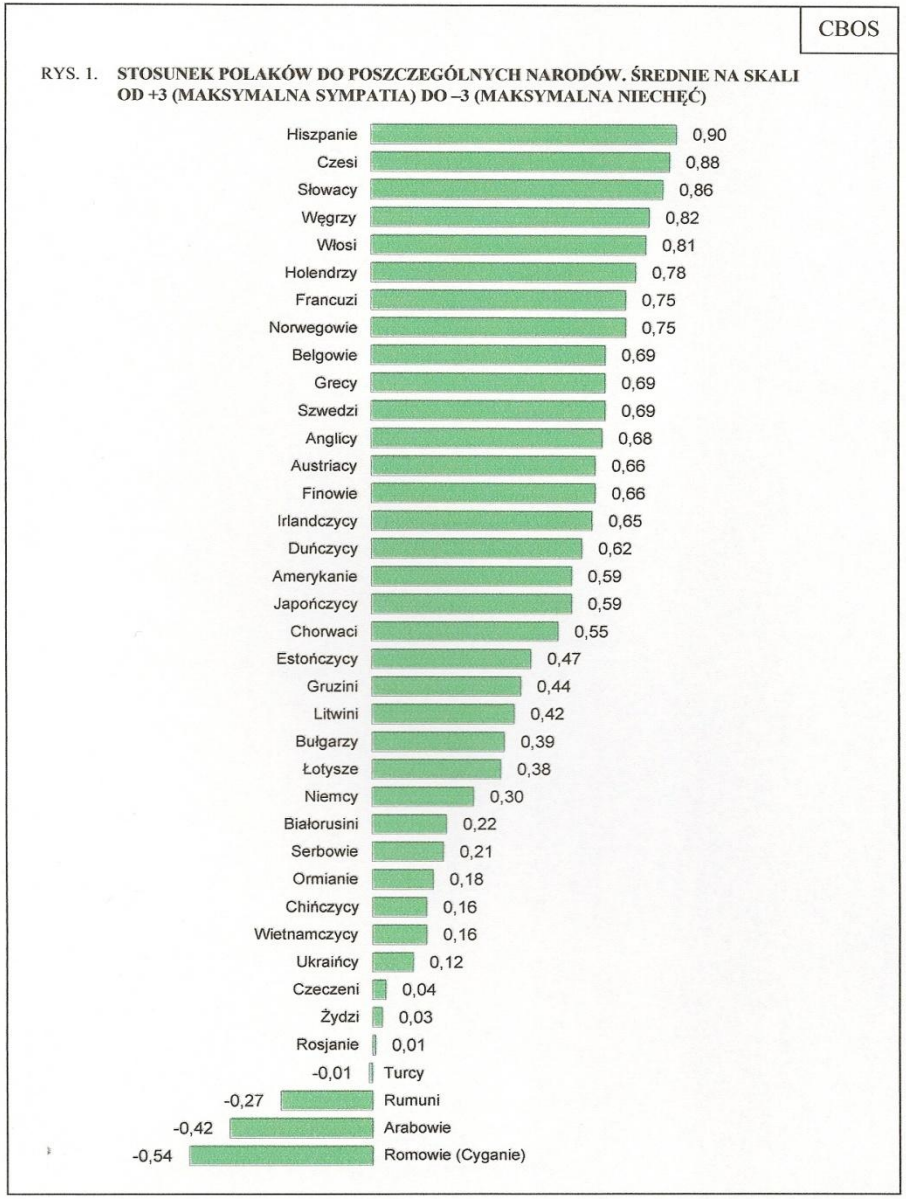

Pytania do źródła a.:

Zwróć uwagę na pięć narodów najbardziej lubianych przez Polaków. Zastanów się, jakie doświadczenia współczesnych Polaków leżą u podłoża tego, że sympatia akurat do tej piątki jest największa.

Amerykanie znajdują się w samym środku stawki, ale wśród narodów nieeuropejskich osiągnęli najlepszy wynik. Jakie czynniki wpływają na takie postrzeganie Amerykanów przez Polaków?

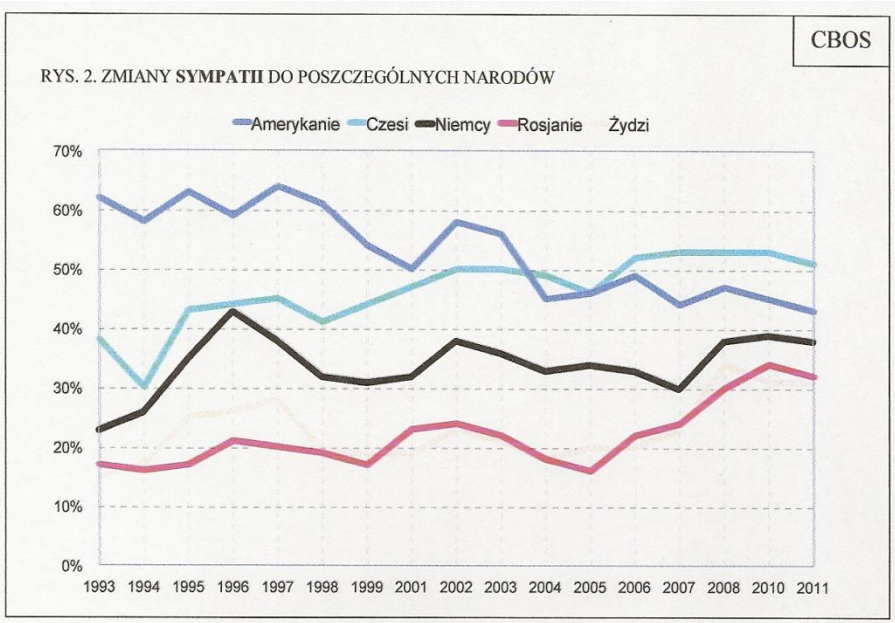

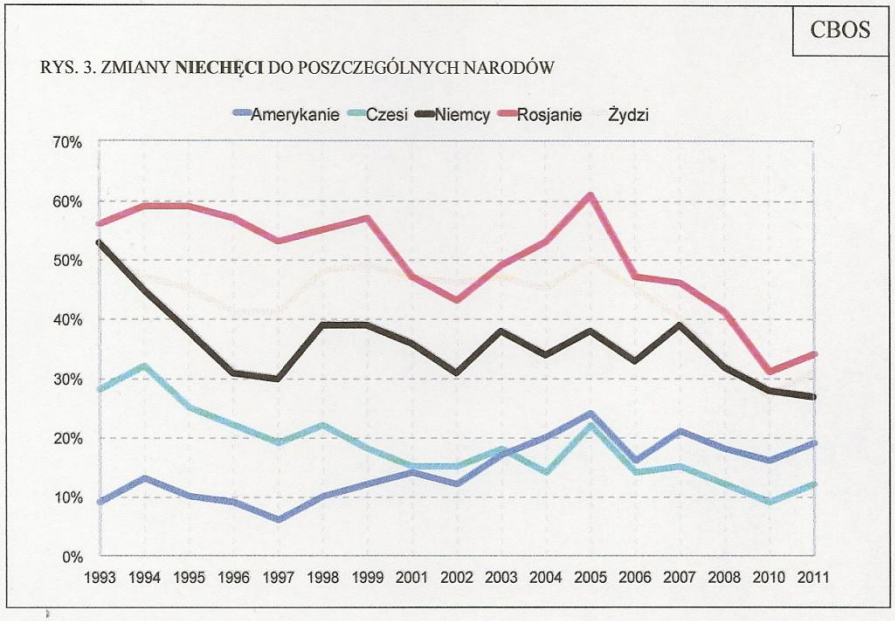

Pytania do źródła b.:

Porównując dane na rysunku 2 i 3, spostrzegamy, iż na tle stosunku do innych narodów sympatia do Amerykanów w Polsce malała, a niechęć rosła. Wymień dwie przyczyny tych zmian.

Porównując dane odnośnie do poszczególnych narodów na rysunku 2 i 3, zauważ, czym wyróżnia się emocjonalny stosunek Polaków do Amerykanów w porównaniu z Czechami, Niemcami, Żydami i Rosjanami.

Źródło c. Danuta Zagrodzka, *Polacy między Europą a Ameryką*, 03.07.2005 (http://wyborcza.pl/1,75398,2802196.html)

(…)

co właściwie składa się na miłość Polaków do USA? Czy rzeczywiście jest ona tak wierna i ślepa, jak zwykło się uważać? Czy naprawdę jesteśmy amerykańskim koniem - a nawet, jak chcieli niektórzy, osłem trojańskim w Europie?

Amerykański komentator polityczny Fareed Zakaria mówił w rozmowie z dziennikarzem "Gazety", że Polska i Irlandia to chyba jedyne kraje UE, które hołdują podobnym wartościom co USA ("Ameryka - wróg numer jeden", nr z 13 maja br.). Zdziwiłby się, gdyby poznał wartości, którym Polacy rzeczywiście hołdują. My sami zresztą tkwimy w przekonaniu, że jesteśmy podobni do Amerykanów. Też byśmy się pewnie zdziwili.

Nie zmienia to jednak tego, że polska miłość do Stanów Zjednoczonych jest rzeczą realną. Wieloletnia propaganda komunistyczna nie tylko jej nie osłabiła, ale wręcz ją podsyciła, tworząc zjawisko, które nazwano antyantyamerykańskością.

(…)

stosunek Polaków do Ameryki wydaje się - jak każda miłość - nieco irracjonalny i samymi suchymi faktami wyjaśnić się go nie da. Nasza miłość w znacznym stopniu oparta jest na mitach i emocjach, a także na wdzięczności za pomoc, jaką okazywały nam Stany Zjednoczone w różnych okresach. Jednak Czesi i Słowacy, którzy też z amerykańskiej pomocy korzystali, też przeżyli komunizm, mają do USA stosunek znacznie bardziej racjonalny.

Tak dalece zapamiętaliśmy się w tym uczuciu, że w podświadomość spychamy nawet "zdradę jałtańską", jakiej dopuścili się wobec nas także Amerykanie. Uważamy Amerykę za naszego najlepszego sojusznika i najwyraźniej nie chcemy pamiętać zawodu, jaki nam kiedyś sprawiła.

Od XIX wieku pokolenia Polaków śniły "amerykański sen" o wolności, przestrzeni, nieograniczonych możliwościach. Setki tysięcy próbowały go zrealizować - emigrowali, ciężko pracowali, dorabiali się. A nawet jeśli się nie dorobili, też na ogół dobrze mówili i pisali o Ameryce, utrwalając mit "nowej Kolchidy" (to tam antyczny Jazon wyprawiał się po złote runo).

(…)

Żyjemy dziś w pewnym rozdwojeniu - kochamy Amerykę, ale też coraz bardziej lubimy Unię Europejską. Po tej pierwszej spodziewamy się bezpieczeństwa, po drugiej - dobrobytu. I wcale nie mamy ochoty wybierać. W gruncie rzeczy chcielibyśmy widzieć Zachód jako całość. Dlatego silniej niż inne narody europejskie opowiadamy się za współpracą transatlantycką i z większą ostrożnością przyjmujemy ideę europejskiej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa. Nie bardzo rozumiemy i czujemy różnice, jakie dzielą Europę i USA. Nie podzielamy lęków Europy Zachodniej przed amerykańską dominacją, choć wcale nie chcemy, by Ameryka była jedyną potęgą w świecie. Odpowiednio dużą rolę powinna naszym zdaniem odgrywać także Unia. (…)

Najbardziej łączą Polaków i Amerykanów kwestie wiary i moralności. Wśród zlaicyzowanych krajów "starej" Europy ta religijność - kojarzona z zacofaniem - budzi często niechęć i obawy. Pamiętajmy jednak, że religijność rozłożona jest w Europie bardzo nierówno. Są kraje mocno zlaicyzowane (np. Holandia czy Niemcy) i są takie jak Włochy, Portugalia czy Irlandia - bliskie Polsce i Ameryce. Religijność Polaków i Amerykanów sprawia, że inaczej niż w Europie Zachodniej traktują oni małżeństwo, seks, aborcję. Mało kto w Polsce czy USA uważa małżeństwo za instytucję przestarzałą - co np. we Francji czy w Belgii jest raczej powszechne.
Zgoła inaczej kształtują się natomiast poglądy na gospodarkę i kwestie społeczne. Polacy bardziej nawet niż zachodni Europejczycy oczekują ingerencji państwa w gospodarkę, pragną bezpieczeństwa socjalnego i nie lubią nierówności. Nie przystaje to do naszego mniemania o sobie - uważamy bowiem, że jesteśmy wolnymi, dynamicznymi i pełnymi inwencji indywidualistami, którzy - jeśli tylko im nie przeszkadzać - podbiją Europę. (…)

Postawieni przed wyborem: wolność czy równość, Polacy znacznie częściej niż Amerykanie, a niemal dokładnie tak często jak "starzy" Europejczycy wybierają równość - choć przecież uchodzimy za miłośników wolności. Aż 66 proc. Polaków sądzi, że zmniejszanie nierówności powinno być obowiązkiem rządu; podobny pogląd wyraża jedynie 19 proc. Amerykanów. Jednak Francuzi i Portugalczycy są jeszcze bardziej egalitarni od nas.

Pytania do źródła c.:

Przedstaw, jaka decyzja Polski na arenie międzynarodowej spowodowała, iż w opinii części społeczeństw Europy Zachodniej nasz kraj zaczął być postrzegany jako „osioł trojański" USA na „starym" kontynencie.

Wymień dwa źródła, które autorka przywołuje, by wyjaśnić szczególną sympatię Polaków do Ameryki.

Przedstaw, jakie przekonania – zdaniem autorki – łączą Polaków i Amerykanów ? Jakie jest ich pochodzenie?

Przedstaw role, jaką – zdaniem autorki – przypisują Polacy USA i Europie w swej narodowej strategii dążenia do bezpieczeństwa i rozwoju?

Źródło d. M. Marczak, *Polacy już nie kochają Ameryki,* 07 lipca 2009,

(http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:iwpH2u4eGSIJ:www.newsweek.pl/artykuly/sekcje/swiat/polacy-juz-nie-kochaja-ameryki,41098,1+Stosunek+Polak%C3%B3w+do+Ameryki&cd=6&hl=pl&ct=clnk&gl=pl&client=firefox-a&source=www.google.pl)

Wzbudzający na świecie powszechną antypatię George Bush cieszył się nad Wisłą ogromnym zaufaniem. Jego następca Barack Obama o naszym masowym poparciu musi raczej zapomnieć.

Taki wniosek płynie z sondażu przeprowadzonego przez organizację World Public Opinion w 20 krajach świata na próbie blisko 20 tys. respondentów. Zaufanie do prowadzonej przez 44. prezydenta USA polityki zagranicznej deklaruje 47 proc. Polaków. To blisko dwukrotnie mniej niż w przypadku Brytyjczyków (93 proc.), Francuzów (88 proc.) i Niemców (89 proc.).

Mniejsze nadzieje w polityce Obamy pokładają jedynie obywatele czterech biorących udział w badaniu państw islamskich (Egipt, Irak, Pakistan i terytoria palestyńskie – po ok. 40 proc.), Ukraińcy (35 proc.) i Rosjanie (24 proc.).

(…)

Polacy widzą dominację USA na świecie w coraz czarniejszych barwach. O pozytywnej roli Stanów Zjednoczonych w globalnej polityce jest przekonanych 51 proc. respondentów. Choć jest to wynik lepszy niż w Niemczech (44 proc.), to słabszy niż w Wielkiej Brytanii (58 proc.) i z natury sceptycznej wobec wszystkiego co amerykańskie Francji (52 proc.).

Jednak w przeciwieństwie do innych narodowości Polacy nie uważają, że Amerykanie wykorzystują swoją siłę wojskową do politycznych celów. O militaryzacji polityki zagranicznej USA jest przekonanych 6 na 10 rodaków. Nawet wśród samych Amerykanów ten wskaźnik przekracza 70 proc. Zdaniem prof. Michałka [Krzysztof Michałek, amerykanista z Uniwersytetu Warszawskiego – przyp. autora arkusza] *to efekt polskiej mentalności. W przeciwieństwie do innych państw Europy, a podobnie jak Amerykanie, uważamy, że użycie siły w imię zasad jest dopuszczalne - konstatuje Michałek.*

<u>Pytania do źródła d.:</u>

Na podstawie wiedzy własnej przedstaw dwa problemy obciążające stosunki polsko-amerykańskie, które spowodowały zmianę stosunku Polaków do prezydenta Obamy w porównaniu ze stosunkiem do prezydenta Busha.

Wyjaśnij, dlaczego w Wielkiej Brytanii i Francji w 2009 r. odnotowano tak wysoki poziom zaufania do polityki zagranicznej prowadzonej przez prezydenta Obamę.

Wyjaśnij, jakie są historyczne źródła przekonania Polaków i Amerykanów o tym, że „użycie siły w imię zasad jest dopuszczalne”?

2. Jak „zasłużyliśmy” na członkostwo w NATO w 1999 r.?

Źródło a. i b. T. Stryjek, W. Tyszko-Kulik, P. W. Zawadzki, *Wiedza o społeczeństwie. Podręcznik*, Warszawa 2007, s. 370.

Kalendarium drogi Polski do NATO

1991	Wejście do Północnoatlantyckiej Rady Współpracy (NACC) – forum dialogu NATO z Rosją i krajami Europy Środkowej i Wschodniej, powołanego po rozwiązaniu Układu Warszawskiego.
1994	Przystąpienie do programu **Partnerstwo dla pokoju**, mającego na celu zbliżenie struktur obronnych państw kandydackich do standardów sojuszu przez wspólne szkolenia i udział w operacjach pokojowych i akcjach humanitarnych. Polska przystąpiła do tego programu jako pierwsza.
08.07.1997	Szczyt NATO w Madrycie – zaproszenie Polski, Czech i Węgier do rozmów akcesyjnych, ukończonych jeszcze w tym roku.
1998	Ratyfikacja protokołów o rozszerzeniu NATO przez parlamenty 16 państw członkowskich. W Senacie Stanów Zjednoczonych protokół dotyczący Polski uzyskał 81 głosów poparcia (na 100).
17.02.1999	Uchwalenie przez Sejm RP ustawy upoważniającej prezydenta do ratyfikacji Traktatu Północnoatlantyckiego.
12.03.1999	**Złożenie przez polskiego ministra spraw zagranicznych Bronisława Geremka dokumentów ratyfikacyjnych sekretarzowi stanu USA Madeleine Albright [czyt. olbrajt] w mieście Independence (stan Missouri) – początek członkostwa.**

Podpisanie dokumentów akcesyjnych do NATO, Independence w Stanach Zjednoczonych, 12.03.1999 r.

Pytania na podstawie źródła a. oraz wiedzy własnej:

Wymień nazwę państwa, w którym w okresie między 1991 a marcem 1999 r. (datą przystąpienia Polski do NATO) sojusz rozpoczął realizację dużej operacji pokojowej, z udziałem sił polskich.

Wymień konflikt wojenny prowadzony przez NATO w pierwszym miesiącu członkostwa Polski w organizacji. Czy uczestniczyły w nim oddziały wojska polskiego?

Pytanie do źródła b.:

Wymień imię i nazwisko ministra spraw zagranicznych Polski, który 12 marca 1999 r. podpisał w Independence dokumenty akcesyjne Polski do NATO.

Źródło c. htttp:/en.wikipedia.org/wiki/Image – za: matura z WOS-u rozszerzonego CKE , maj 2008.

Pytania:

Podaj pełną nazwę państwa oznaczonego na mapie.

Wymień strony konfliktu w tym państwie, które rozdzieliły wojska NATO (z udziałem Polaków), gdy rozpoczęły w nim misję pokojową w 1995 r.

Wstaw na mapie cyfrę 2 w miejscu państwa, w którym wojska NATO (z udziałem Polaków) rozpoczęły misję pokojową po zakończeniu konfliktu wojennego w 1999 r.

Wewnętrzne uwarunkowania członkostwa Polski w NATO – c.:

ZMIANY, KTÓRE MUSIAŁA DOKONAĆ POLSKA, BY WEJŚĆ DO NATO:

- Przejście na nowy system łączności i sposoby dowodzenia
- wprowadzenie zmian organizacyjnych na wzór zachodni (chodziło przede wszystkim o osiągnięcie kompatybilności i interoperacyjności polskich sił zbrojnych z armiami zachodu,
- zapewnienie cywilnej kontroli nad armią, co oznaczało cywilne kierownictwo w Ministerstwie Obrony Narodowej,
- podporządkowanie Sztabu Generalnego cywilnemu ministrowi obrony
- parlamentarna kontrolę nad siłami zbrojnymi.

Źródła c. i d. Agnieszka Kołodziej, *Droga Polski do NATO* (http://polityka-polska.pl/ksiazka/Droga_Polski_do_NATO.pdf)

Pytanie do źródła c.:

Na podstawie swojej wiedzy o ustroju konstytucyjnym Polski, wyjaśnij, w jaki sposób w naszym kraju sprawowana jest parlamentarna kontrola nad siłami zbrojnymi.

Międzynarodowe uwarunkowania członkostwa Polski w NATO – d.:

Jelcyn przybył do Warszawy 24 sierpnia 1993 r. z wizytą. Od razu po przylocie Wałęsa zabrał go na kolacje do Helenowa. Podczas kolacji Wałęsa wystąpił z nieoczekiwaną inicjatywa. Postanowił uzyskać od prezydenta Jelcyna oświadczenie, ze Rosja nie jest przeciwna wejściu Polski do NATO. Plan się powiódł. Podpisana następnego dnia umowa miała zawierać stwierdzenie Jelcyna, że: „taka decyzja sprzyja stabilizacji politycznej w Europie i nie jest sprzeczna z interesem Rosji".

(...) Taki stan rzeczy nie trwał jednak długo. 30 września 1993 r. prezydent Rosji wysłał do przywódców państw zachodnich list z ostrzeżeniem, że przyjęcie państw Europy Środkowo-Wschodniej do NATO może spowodować izolację Moskwy. Jelcyn proponował w liście zawarcie układu o współpracy między Rosją a Sojuszem. Układ ten objąłby m. in. wspólne gwarancje Rosji i Sojuszu dla bezpieczeństwa państw środkowoeuropejskich, w tym także dla Polski.

(...) Jeżeli sięgnęlibyśmy wzrokiem za Ocean, dostrzeglibyśmy, że Biały Dom również patrzył nieprzychylnie na działania krajów bloku wschodniego w sprawie wejścia do NATO. Bał się złości i zatargów z Rosją.

Dopiero w 1994 roku zmieniło się nastawienie Białego Domu. Andrzej Olechowski dostał zapewnienie, że Rosja nie będzie miała prawa weta w sprawie przyjęcia Polski do NATO. A Bill Clinton podczas wizyty w Warszawie w 1994 roku zadeklarował, że państwa w NATO nie wahają się już czy przyjąć Polskę razem z innymi krajami do NATO, ale kiedy przyjąć.

W tym samym też roku Kongres USA uchwalił tzw. poprawkę Browna, która upoważniła prezydenta do rozszerzenia współpracy wojskowej NATO o Polskę, Czechy, Słowację i Węgry.

Pytanie do źródła d.:
Wyjaśnij, jaką alternatywę dla członkostwa państw Europy Środkowej w NATO proponowała w latach 1993-94 Rosja.
Na podstawie wiedzy własnej przedstaw, jakie prawne instrumenty wpływu na politykę zagraniczną państwa Konstytucja USA przyznaje Kongresowi.

Ostatecznie rozszerzenie NATO o Polskę, Czechy i Węgry nastąpiło dopiero po zawarciu traktatu Rosja – NATO.

27 maja 1997 r. NATO podpisało z Rosją *"Akt Stanowiący o podstawach wzajemnych stosunków, współpracy i bezpieczeństwa"*. Stanowił on m. in. o tym, iż:

- strony uznały, że nie są przeciwnikami. Zobowiązały się do współpracy oraz budowy pokoju na obszarze euroatlantyckim.
- powołano do życia Stałą Wspólną Radę NATO-Rosja jako platformę konsultacji i współpracy.
-określono dziedziny wzajemnej współpracy: zapobieganie konfliktom, wspólne operacje pokojowe, zapobieganie rozprzestrzenianiu broni masowego rażenia, kwestie dotyczące kontroli zbrojeń, walka z terroryzmem i nielegalnym obrotem narkotykami.
- NATO zobowiązało się do niestacjonowania broni jądrowej i dużych związków wojskowych „starych" członków na terytorium państw, które do niego wejdą (a do rozpadu ZSRS znajdowały się w jego strefie wpływu).

3. Czy Polska rzeczywiście była amerykańskim „koniem trojańskim” w Europie?

Źródło a. Mapa polskiej strefy okupacyjnej /stabilizacyjnej w Iraku V 2003 – X 2008 r. (http://pl.wikipedia.org/wiki/Polska_strefa_w_Iraku) .
Źródło b. Mapa etniczno-wyznaniowa Iraku (http://nachasz.wordpress.com/tag/szyici/).

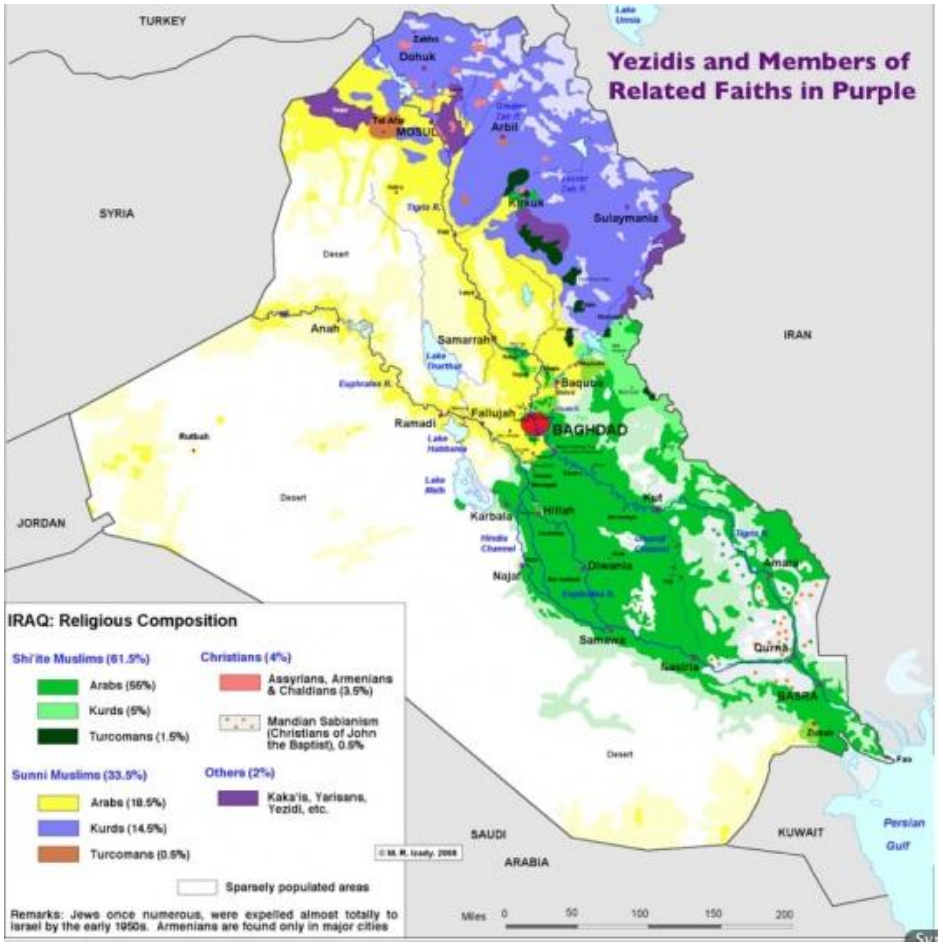

Pytanie do źródeł a. i b.:
Na podstawie porównania struktury etniczno-wyznaniowej, podziału kraju na strefy okupacyjne oraz wiedzy nt. stron konfliktu w Iraku w latach 2003-2008 określ, czy USA powierzyły polskiej armii raczej trudny czy raczej łatwy region. Odpowiedź uzasadnij.

Źródło c. Rozmieszczenie sił koalicji w Afganistanie (http://pl.wikipedia.org/wiki/Wojna_w_Afganistanie_%282001-%29).
Operacja trwa od jesieni 2001 r. Polski kontyngent bierze udział od III 2002, ale dopiero od X 2008 r. wojsko polskie przejęło odpowiedzialność za prowincję Ghazni.
Źródło d. Mapa narodowości Afganistanu (http://www.konflikty.pl/z,Galeria_do_artykulu,3013,pashtunethnic.jpg)

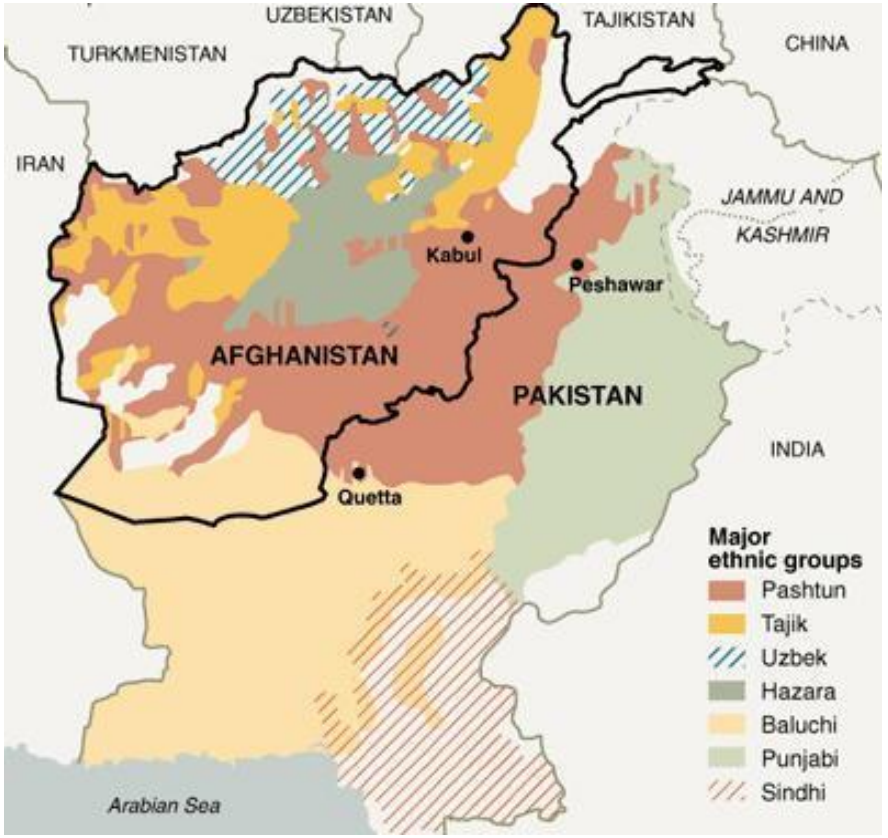

Pytanie do źródeł c. i d.:
Na podstawie porównania rozmieszczenia sił koalicji w Afganistanie, struktury etnicznej kraju oraz wiedzy własnej nt. regionów szczególnie silnie opanowanych przez partyzantkę talibów w tym kraju, określ czy USA powierzyły polskiej armii raczej trudny czy raczej łatwy region.

Źródło e. Artykuł *Stosunki dwustronne Polska-USA (http://www.stosunkimiedzynarodowe.info/kraj,Polska,stosunki_dwustronne,USA).*

***Przypieczętowaniem doskonałych stosunków polsko-amerykańskich w tym okresie była wizyta w Polsce prezydenta USA George'a W. Busha w dniach 15-16 czerwca 2001 roku**, tuż przed pierwszym jego spotkaniem z prezydentem Rosji Władimirem Putinem. Zarówno Bush jak i Kwaśniewski wyraźnie poparli dalsze rozszerzenie NATO mimo obaw Rosji. (…)*

***Po zamachach terrorystycznych z 11 września 2001 roku Polska natychmiast zaoferowała USA wszelką pomoc w zwalczaniu terroryzmu**. (…) 25 września rząd postanowił udostępnić polską przestrzeń powietrzną lotnictwu amerykańskiemu. (…) 22 listopada Kwaśniewski zatwierdził udział polskich żołnierzy w prowadzonej pod przewodnictwem USA międzynarodowej operacji militarnej w Afganistanie. Pierwsze polskie jednostki dołączyły do międzynarodowych sił ISAF w Afganistanie w marcu 2002 roku. (…)*

***W dniach 17-19 lipca 2002 roku prezydent Kwaśniewski jako dopiero drugi zagraniczny przywódca podczas kadencji Busha złożył państwową wizytę w USA**, podczas której obaj prezydenci spotkali się z liderami Polonii pod Detroit. Bush wyraził uznanie dla zgłoszonej przez Kwaśniewskiego 5 lipca Inicjatywy Ryskiej, proponującej ścisłą współpracę aspirujących do NATO 10 państw (tzw. Grupy Wileńskiej) z Grupą Wyszehradzką. Zarówno Polska jak i USA były wówczas najgorętszymi rzecznikami dalszego rozszerzenia NATO, o czym postanowiono na szczycie w Pradze w listopadzie 2002 roku. 23 listopada prezydent Kwaśniewski był obecny w Wilnie, gdy Bush obwieszczał narodowi litewskiemu decyzję NATO o rozszerzeniu sojuszu na kolejne 7 państw postkomunistycznych.*

*Wyrazem doskonałego stanu stosunków polsko-amerykańskich była **podjęta 27 grudnia 2002 roku decyzja o zakupie przez Polskę 48 amerykańskich samolotów myśliwskich F-16** za kwotę 3,5 miliardów dolarów. Był to największy kontrakt w historii polskich sił zbrojnych. Polska uzyskała na ten cel z USA olbrzymią, niskooprocentowaną, 15-letnią pożyczkę w wysokości 3,8 miliarda dolarów oraz obietnicę licznych zamówień offsetowych. Odpowiednie umowy offsetowe podpisano 18 kwietnia 2003 roku*.

(…)

Na przełomie 2002 i 2003 roku stało się jasne, że USA zmierzają do siłowego rozwiązania problemu Iraku, co natrafiło na ostry opór wielu państw europejskich. W tym sporze Polska stanęła po stronie Waszyngtonu: ***premier Miller był jednym z 8 europejskich szefów rządów, którzy 30 stycznia 2003 roku podpisali oświadczenie popierające dążenia USA do rozbrojenia Iraku****. 14 stycznia 2003 roku podczas spotkania w Białym Domu Bush na spotkaniu z Kwaśniewskim oświadczył, że USA „nie mają dziś lepszego przyjaciela w Europie od Polski (…). 17 marca rząd Millera wystąpił z wnioskiem o zezwolenie na użycie polskiego kontyngentu, liczącego nie więcej niż 200 polskich żołnierzy, w interwencji koalicji międzynarodowej „dla wymuszenia realizacji przez Irak stosownych rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ" i wniosek ten został natychmiast zatwierdzony przez prezydenta Kwaśniewskiego.*

<u>Pytania do źródła e.:</u>

Wymień trzy zawarte w tekście dowody uznania dla Polski jako szczególnie cennego sojusznika przez prezydenta George`a W. Busha.

Wyjaśnij, w jaki sposób Polska, korzystając z wyjątkowej koniunktury w stosunkach z USA, starała się wpłynąć na umocnienie stanu bezpieczeństwa w swym najbliższym otoczeniu międzynarodowym.

Kontyngent polski wspomniany w ostatni zdaniu to jeszcze nie siły strefy okupacyjnej (powstała dopiero w maju 2003 r.). O jaki kontyngent chodzi? W jaki sposób wziął on udział w wojnie w Iraku?

Źródło f. Artykuł *Polsko-amerykańskie porozumienie o tarczy antyrakietowej,* 22.08.2008 (http://www.stosunkimiedzynarodowe.info/artykul,178,Polsko amerykanskie_porozumienie_o_tarczy_antyrakietowej_-_q_and_a.html)

Polsko-amerykańskie porozumienie w sprawie tarczy antyrakietowej zostało podpisane 20 sierpnia w Warszawie przez ministra spraw zagranicznych Polski Radosława Sikorskiego i sekretarz stanu USA Condoleezzę Rice w obecności prezydenta Polski Lecha Kaczyńskiego i premiera Donalda Tuska. Przewiduje ono budowę w Redzikowie pod Słupskiem amerykańskiej bazy z 10 pociskami przechwytującymi (interceptorami), którą obsługiwać będzie ponad 100 żołnierzy amerykańskich. Wraz z nimi do Polski trafi bateria 96 pocisków Patriot, mających chronić przed obcymi samolotami bojowymi i rakietami krótkiego zasięgu. (…)

Porozumienie polsko-amerykańskie stanowi zwieńczenie negocjacji, które rozpoczęły się na początku 2007 roku (…). Gdy negocjacje przeciągały się, w połowie czerwca 2008 roku z Waszyngtonu zaczęły nawet płynąć sygnały, że możliwe jest podjęcie rozmów z Litwą w przypadku dalszego ociągania się rządu polskiego. Wydaje się, że decydujący wpływ na zawarcie porozumienia miała sierpniowa wojna gruzińsko-rosyjska, która rozbudziła w Polsce obawy o ekspansjonistyczne zapędy Moskwy i uwypukliła potrzebę zacieśnienia sojuszu ze Stanami Zjednoczonymi, postrzeganymi jako jedyny wiarygodny gwarant bezpieczeństwa kraju. Opublikowany 18 sierpnia w „Rzeczpospolitej" sondaż wskazywał, że już 58% Polaków popierało wówczas instalację elementów tarczy antyrakietowej na polskiej ziemi, podczas gdy wszystkie wcześniejsze sondaże wskazywały na większość przeciwników tarczy. Przy podpisywaniu porozumienia w dniu 20 sierpnia Condoleezza Rice stwierdziła, że USA mają teraz „mocne traktatowe gwarancje obrony terytorium Polski, tak jakby było to terytorium Stanów Zjednoczonych."

Baza w Redzikowie będzie współpracować z nowym radarem wczesnego ostrzegania, który będzie zainstalowany na terytorium Czech – porozumienie w tej sprawie zostało podpisane w Pradze 8 lipca 2008 roku.

Pytanie do źródła f. Na czym polegała i z jakich odmiennych założeń wynikała różnica między prezydentem Kaczyńskim a rządem Tuska w podejściu do negocjacji z USA w sprawie tarczy antyrakietowej do czerwca 2008 r.

4. Co Polska zyskała, a co straciła na swej proamerykańskiej polityce?

Źródło a.: Łukasz Adamski, *Aspiracje transatlantyckie Ukrainy i Gruzji po szczycie NATO w Bukareszcie,* w: *Biuletyn Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych,* nr 15 (483), 10.04.2008 (www.pism.pl/files/?id_plik=647).

Wbrew nadziejom Ukrainy i Gruzji, na szczycie NATO w Bukareszcie 2–4 kwietnia 2008 r. nie zaproponowano tym państwom przystąpienia do Planu Działań na rzecz Członkostwa (MAP, Membership Action Plan). Sprzeciwiła się temu grupa zachodnioeuropejskich członków NATO, na czele z Niemcami oraz Francją. Przyjęto natomiast deklarację, w której Sojusz uznał, że Gruzja oraz Ukraina w przyszłości staną się jego członkami. W grudniu br. ministrowie spraw zagranicznych krajów NATO będą mogli ponownie rozpatrzyć wnioski Ukrainy i Gruzji o objęcie ich przez MAP.

(…)

Władze polskie powinny niezmiennie lobbować za objęciem Gruzji oraz Ukrainy przez MAP jeszcze w tym roku, z uwagi na zawarte w nim narzędzia, wspomagające przeprowadzanie demokratycznych reform oraz kalendarz wyborczy na Ukrainie. Byłby to też sygnał wobec Rosji, podkreślający niedopuszczalność uznawania tych państw za część jej „strefy wpływów".

Pytanie do źródła a.:

Analityk Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych rekomendował rządowi intensyfikację zabiegów o objęcie Ukrainy i Gruzji przez MAP. Jakie państwa NATO były akcesji Ukrainy i Gruzji przeciwne? Z jakich względów odrzucały ten projekt? Jakie było ówczesne stanowisko USA w sprawie Ukrainy i Gruzji?

Źródło b.: Zdjęcie (i podpis) ze szczytu Trójkąta Weimarskiego w Mettlach 5.12.2006 (http://wiadomosci.gazeta.pl/Wiadomosci/5,80293,6075583,Trzy_lata_prezydentury_Lecha_Kaczynskiego_na_zdjeciach.html?i=8).

Pytania do źródła b.:
Wymień imiona nazwiska i funkcje pełnione w grudniu 2006 r. przez dwie osoby widoczne na zdjęciu (oprócz prezydenta Kaczyńskiego).
Wyjaśnij, w jakiej sprawie Polska użyła w 2006 r. weta w UE i czy okazało się ono dla niej skuteczne.

Szczyt Trójkąta Weimarskiego w Mettlach, 5 grudnia 2006 - opóźniony debiut prezydenta Kaczyńskiego (szczyt miał odbyć się już w lipcu, ale nie doszło do niego z powodu niedyspozycji Lecha Kaczyńskiego po "aferze kartoflanej" wywołanej przez "Tageszeitung"). Merkel, Chirac i Kaczyński rozmawiali o wejściu Turcji do Unii i polskim wecie wobec rozmów UE-Rosja

Źródło c.: Mateusz Fałkowski, Agnieszka Popko, *Niemcy o Polsce i Polakach 2000-2006. Główne wnioski z badania*, raport Instytutu Spraw Publicznych (http://www.isp.org.pl/files/2230181550438527001151481324.pdf)

Rys. Ocena polityki Polski w UE

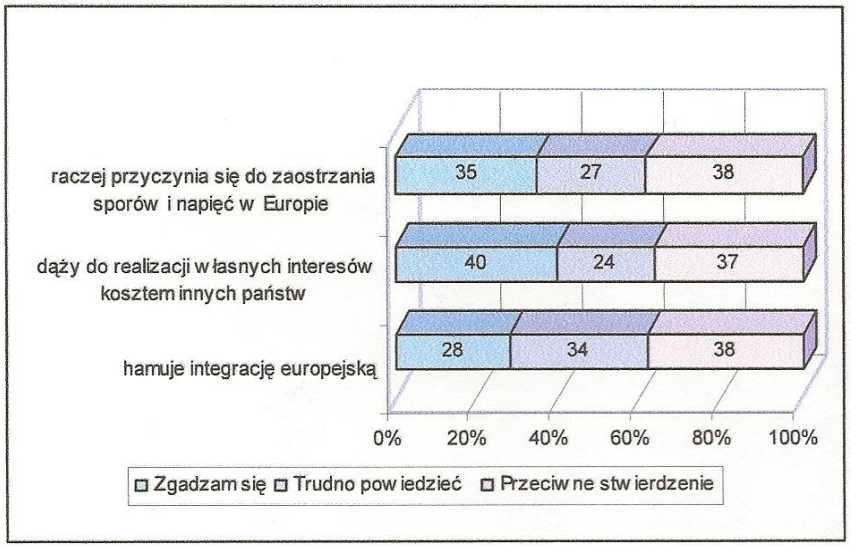

Rys. Kwestie dotyczące polityki i rozwoju UE, w których Niemcy mogłyby liczyć na poparcie Polski (w %)

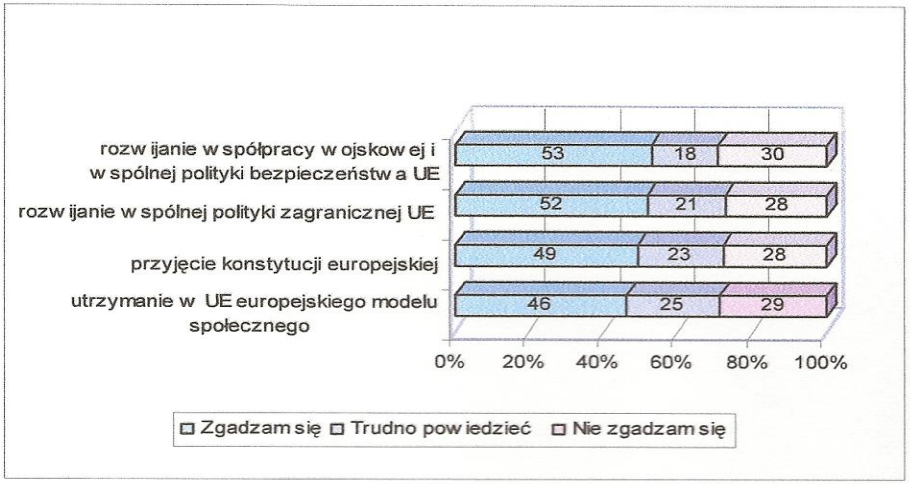

Źródło: dane ISP.

Pytanie do źródła c.:

Dane zamieszczone w obu rysunkach pochodzą z 2006 r.
Czy w świetle danych z pierwszego rysunku Polska, zdaniem większości Niemców, prowadziła politykę niezgodną z interesami UE?
Czy w świetle danych z drugiego rysunku Polska, zdaniem większości Niemców, była krajem niezdolnym do współpracy z innymi krajami w interesie UE?

Źródło d. : Informacja *NIK krytykuje offset F-16, Ministerstwo nie ma zastrzeżeń,* 20.08.2009 (http://www.tvn24.pl/12690,1615518,0,1,nik-krytykuje-offset-f_16-ministerstwo-nie-ma-zastrzezen,wiadomosc.html)

NIK prześwietliła realizację umów offsetowych zawartych przy zakupie F-16. Wyniki kontroli są fatalne. Jedynie co czwarty ze zrealizowanych projektów spełnia wszelkie wymagania. Przyczyną tego stanu rzeczy są błędy strony polskiej popełnione w trakcie negocjacji, ministerstwo gospodarki, a także polskie firmy. Tymczasem resort [Ministerstwo Gospodarki – przyp. autora arkusza] nie ma sobie nic do zarzucenia. (…)

Polski rząd umowę offsetową na dostawę 48 samolotów F-16 przez Lockheed Martin podpisał w kwietniu 2003 r. Zapisana w niej pula projektów offsetowych według stanu na koniec 2008 r. miała wartość ponad 9,7 mld dol., z czego 6 mld zł (tyle ile zapłaciliśmy za samoloty) mieli wydać Amerykanie. Zgodnie z umową dostali na to 10 lat.
Tymczasem do tej pory zrealizowano 83 proc. wartości zobowiązań do końca 2008 roku a NIK dodaje, że "nie ma (...) gwarancji maksymalizacji efektów offsetu z punktu widzenia potrzeb modernizacyjnych polskiej gospodarki".(…)

Części projektów dotąd nawet nie rozpoczęto. Tak jest choćby z system łączności radiowej „Tetra", modernizacją WZL w Bydgoszczy i WZL w Warszawie, a także utworzenia systemu wspierania eksportu małych i średnich firm do USA. Bulwersujący jest w szczególności przypadek zakładów w Bydgoszczy, gdzie nierzetelny okazał się inwestor - firma Aircraft. Dostarczona przez nią dokumentacja w ocenie NIK nie miała wartości technicznej i technologicznej i była dostępna do kupienia przez internet. Teraz po zmianie umowy, w WZL-Bydgoszcz zostanie utworzone centrum serwisowania F-16.

Pytania do źródła d.:

Jaki był, w świetle informacji w źródle, cel zawarcia przez Polskę umowy offsetowej przy zakupie F-16?

Jakie czynniki spowodowały, iż umowa była wykonywana tylko w części? Zwróć uwagę na to, jak na częściowe tylko wykonanie umowy wpłynęła strona polska, a jak amerykańska?

Źródło e. Anna Dunin*, Polska roztrzęsiona rosyjskimi manewrami,* 2009-11-18 (http://stosunkimiedzynarodowe.info/artykul,535,Polska_roztrzesiona_rosyjskimi_manewrami**).**

Gry wojenne

Rosyjskie i białoruskie armie przeprowadziły swoje wspólne manewry wojskowe "Zapad-2009" (Zachód-2009) we wrześniu na terytorium białoruskim (koło Litwy i Polski) i w Obwodzie Kaliningradzkim. Równocześnie w trakcie były wyłącznie rosyjskie ćwiczenia nazwane "Ładoga-2009", które rozpoczęły się 10 sierpnia w leningradzkim okręgu wojskowym. Pomimo traktowania tych dwóch ćwiczeń jako osobne operacje, rosyjski sztab generalny uważał je za integralne elementy swojego operacyjnie i strategicznie istotnego cyklu treningowego "Jesień 2009."

Wobec tego, analitycy wojskowości traktują oba jako jednolite manewry i to największe manewry jakie rosyjskie siły przeprowadziły w ostatnich 2 dekadach. Oficjalne szacunki sugerują, że około 13 tysięcy żołnierzy wzięło udział w "Zapadzie", zaś 7 tysięcy uczestniczyło w "Ładodze. (…). Manewrami kierowali najwyżsi rangą dowódcy rosyjskiej armii, w tym szef rosyjskiego sztabu generalnego oraz głównodowodzący rosyjskiej marynarki i sił lądowych. Ponadto w manewrach udział wzięły wszystkie komponenty: powietrzne, lądowe i morskie.

Przeprowadzone tak blisko polskiej granicy, manewry te wywołały oburzenie w Polsce, zwłaszcza z powodu symulowanego ataku nuklearnego i ćwiczenia lądowania na brzegach "potencjalnego agresora", to jest Polski.

Znaczenie symboliczne

W tych ćwiczeniach wojskowych było wiele znaczących elementów symbolicznych, szczególnie widocznych z perspektywy zachodnich sąsiadów Rosji. Pierwszym był moment manewrów, dokładnie w okresie 70. rocznicy radzieckiej agresji przeciw Polsce 17 września 1939 roku. Uczestniczące siły ćwiczyły atakowanie rurociągu gazowego i tłumienie powstań mniejszości narodowej na Białorusi.

Pytanie do źródła e.: W jaki sposób te posunięcia w polityce Rosji wiązać z wydarzeniami przedstawionymi w źródle f. części 3 arkusza?

5. Czy Polska powinna trwale wiązać swe bezpieczeństwo z USA?

A. Reakcje elit politycznych krajów Europy Środkowej i Wschodniej na politykę prezydenta Obamy:

Źródło c.: Główne tezy listu byłych przywódców państwowych z Europy Środkowej i Wschodniej do prezydenta Obamy z lipca 2009 r., podpisanego m. in. przez **Lech Wałęsę, Aleksandra Kwaśniewskiego, Vaclava Havla, Valdasa Adamkusa, Emila Constantinescu .**

(http://wyborcza.pl/1,76842,6830614,Glowne_tezy_listu_do_Obamy.html)

Ameryka nie może zapomnieć o Europie Środkowej (…)

#Europa Środkowa znalazła się poza centrum polityki zagranicznej USA. Tymczasem kryzys gospodarczy i roszczenia Rosji do odbudowy strefy wpływów sprawiają, że przyszła stabilność i dobrobyt tego regionu nie są pewne. Zwłaszcza, jeśli zabraknie zaangażowania Waszyngtonu.
 # NATO jest dziś słabsze niż w momencie rozszerzenia o Polskę oraz inne kraje byłego bloku radzieckiego. Sojusz trzeba odnowić, aby wszystkie kraje członkowskie mogły wierzyć, że NATO zawsze będzie ich bronić.

 # Moskwa pogwałciła prawo międzynarodowe podczas zeszłorocznej wojny z Gruzją. Stosuje XIX-wieczne metody do uzyskania XXI-wiecznych korzyści, np. szantażuje niektóre państwa w sprawie dostarczania surowców.
 # O losach tarczy antyrakietowej nie powinien decydować nieuzasadniony sprzeciw Rosji, lecz USA wspólnie z sojusznikami z NATO.
 # Obowiązek wizowy dla niektórych krajów jest przeszkodą w odnowieniu relacji między USA i Europą Środkową, która wymaga pogłębiania więzi ludzkich.

Pytania do źródła c.: Na czym, zdaniem sygnatariuszy listu, polega zagrożenie, jakie stwarza Rosja dla stosunków międzynarodowych?

Jaką niezałatwioną sprawę w stosunkach państw regionu z USA przypominają autorzy listu?

B. Rezygnacja USA z instalacji bazy w ramach tzw. tarczy antyrakietowej w Polsce i Czechach:

17 września 2009 r. **administracja Baracka Obamy wycofała się z projektu instalacji bazy rakietowej w Polsce i radaru w Czechach** (władze amerykańskie nie zwróciły uwagę na to, jaką symbolikę ma ta data dzienna w Polsce). Decyzję uzasadniono z jednej strony wnioskiem o mniejszym stopniu zaawansowania irańskiego programu nuklearnego niż się wydawało, z drugiej zbyt wysokimi kosztami całego projektu . W zamian zaproponowały stworzenie w perspektywie ok. 2020 r. tarczy antyrakietowej, która chroniłaby nie tylko USA i wybrane kraje, ale wszystkich członków NATO, instalowanej na okrętach podwodnych i przenośnych wyrzutniach.

Źródło a. Rafał Ciastoń, *Polska bez „tarczy". Egida zamiast tarczy*?, 29.09.2009, (http://stosunkimiedzynarodowe.info/artykul,487,Polska_bez_%22tarczy%22_Egida_zamiast_tarczy)
Głównym oponentem europejskich baz MD (Missile Defence) była oczywiście Rosja. Głośno wzywała ona USA do wycofania się z projektu, twierdząc, iż jest on skierowany przeciwko jej potencjałowi i równie głośno groziła krokami odwetowymi (wprowadzeniem rakiet typu Iskander do Obwodu Kaliningradzkiego, rozwojem systemów zdolnych do penetracji tarczy, rozlokowaniem głowic jądrowych poza swymi granicami itp.). Tymczasem Stany Zjednoczone potrzebują Rosji, aby myśleć o jakimkolwiek skutecznym reżimie sankcji wobec Iranu, potrzebują również jej pomocy w sprawie Afganistanu. Wreszcie potrzebują nowego układu o ograniczeniu zbrojeń strategicznych. Nakładając na to nową ocenę zagrożenia irańskiego łatwo wysnuć wniosek, iż trzecia baza GBI została poświęcona na ołtarzu ww. potencjalnych korzyści. (…)

.

Pytanie do źródła a.: Wymień motywy, które przypisuje autor USA w ich polityce wobec Rosji.

C. Tzw. reset w stosunkach między USA a Rosją :

Źródło b. Zdjęcie (z podpisem) z dnia 5.02.2011 (http://wiadomosci.gazeta.pl/Wiadomosci/1,80708,9059210,Clinton_i_Lawrow__Bedziemy_bezpieczniejsi__START_wszedl.html).

Fot. AP/Jens Meyer

Sekretarz stanu USA Hillary Clinton i szef rosyjskiej dyplomacji Siergiej Ławrow wymienili w Monachium dokumenty ratyfikacyjne nowego układu (…). Amerykańsko-rosyjskie porozumienie weszło w życie.

Pytanie do źródła b.:

Czego dotyczy wspomniany traktat amerykańsko-rosyjski?

Wykaż związki między rozumowaniem autora źródła a. i wydarzeniem, którego dotyczy źródło b.

D. Obecna polsko-amerykańska współpraca wojskowa:

Źródło d.: Andrew R. Thompson, *Polska projekcja siły*, 10.01.2011, (http://www.stosunkimiedzynarodowe.info/artykul,887,Polska_projekcja_sily).

Odkąd administracja Obamy jesienią 2009 roku wycofała się z poprzednich planów zainstalowania całościowego europejskiego systemu obrony przeciwrakietowej w Polsce i Republice Czeskiej, USA ze szczególną troską zajmują się rozwiewaniem obaw dość niespokojnej strony polskiej i podjęły niemałe wysiłki proponując nowe platformy współpracy w sferze bezpieczeństwa.

Jako wstępny kamień milowy, pod koniec maja w północnej Polsce pojawiła się bateria rakiet Patriot, wraz z przydzielonym garnizonem 100-150 osób amerykańskiego personelu wojskowego. Podczas gdy ten bezprecedensowy krok natychmiast usatysfakcjonował Warszawę, lokalizacja baterii Patriot w mieście Morąg, zaledwie 60 kilometrów od granicy rosyjskiej, wywołała obawy Moskwy. Równocześnie z programem Patriot USA dążą też do ponownego podkreślenia wartości dotychczasowych projektów współpracy z polskimi siłami zbrojnymi, na czele z wielkim programem myśliwców F-16 (…).

Polska utrzymuje największe siły powietrzne z wszystkich nowych członków NATO i inwestuje też najwięcej w ich modernizację i rozbudowę. W porównaniu z niektórymi swoimi sąsiadami w regionie Europy Środkowej i wzdłuż wybrzeża Bałtyku, polskie siły powietrzne mogą nawet wydawać się ogromnymi. Podczas gdy niektóre państwa zainwestowały w ograniczoną ilość nowych myśliwców naddźwiękowych by po prostu utrzymać samodzielne zdolności do patrolowania przestrzeni powietrznej, polskie siły powietrzne mogą wykonywać zarówno obserwację przestrzeni powietrznej jak i zadania obrony powietrznej, a także osiągnąć nowy poziom projekcji siły, w dużej mierze dzięki technologii amerykańskiej.(…)

Pytanie do źródła d.:

Jak ten amerykański analityk ocenia potencjał Polski jako sojusznika USA?

Tematy esejów:

1. **Polsko-amerykańska współpraca polityczna i wojskowa 1999-2011. Przedstaw po dwie historyczno-kulturowe, polityczne oraz gospodarcze przyczyny podjęcia przez Polskę i USA ściślejszej współpracy w tym okresie (po jednej przyczynie po każdej ze stron). Przedstaw i oceń wyniki tej współpracy dla obecnego położenia międzynarodowego Polski i USA. Scharakteryzuj trzy dziedziny stosunków, w których powinna być ona kontynuowana. Wykorzystaj materiały zawarte w arkuszu.**
2. **Alternatywy dla strategii oparcia bezpieczeństwa Polski na ścisłym sojuszu z USA. Przedstaw i oceń wyniki współpracy polsko-amerykańskiej w latach 1999-2011. Przy założeniu malejącego zainteresowania USA naszą częścią świata w najbliższej dekadzie, zaplanuj trzy strategie alternatywnego zabezpieczenia Polski we współczesnym układzie międzynarodowym. Wykorzystaj materiały zawarte w arkuszu.**